

Autorisasjonsprøven: Noen tanker rundt kandidatvurdering

Diana Santos

d.s.m.santos@ilos.uio.no

NHH, 6 oktober 2017

Hvem jeg er

Jeg har vært interessert i oversettelse lenge, fra forskjellige synsvinkler:

- MSc-avhandling om automatisk oversettelse (1988)
- Phd-avhandling om tempus og aspekt i språkene engelsk og portugisisk i lys av oversettelser (1996)
- har bygd flere parallellkorpora (COMPARA, CorTrad, PANTERA...)
- underviser i oversettelse i et portugisiskspråklige perspektiv siden 2012 på UiO (POR4104, MA)
- bruker oversettelser i daglig undervisning av portugisisk språk

Dessuten er jeg sivilingeniør med elektronikk/informatikk som fag.

Når det gjelder samarbeid med NHH

- Høsten 2011 – sensor til hjemmeeksamen sammen med en nordmann, da hadde vi valgt 2 tekster, og vurderte 5 prøver
- Våren 2012 – sensor til skoleeksamen med en til nordmann, da hadde vi valgt 3 tekster
- Høsten 2014 – jeg ble jeg medlem av en klagekommisjon sammen med en nordmann, både N til P og P til N
- Våren 2016 – sensor til skoleeksamen N til P, sammen med en portugiser og en nordmann - 1 kandidat
- Våren 2017 – sensor fra N til P skoleeksamen, sammen med en portugiser, 1 kandidat

Grunnleggende oppfatninger om oversettelse

- Oversettelse er et ekstremt komplekst arbeid (som er veldig undervurdert av samfunnet)
- Å skille mellom litterær og ikke-litterær oversettelse er unødvendig
- Forskjellige oversettelser kan være bedre i forskjellige kontekster
- Det går an å evaluere oversettelsesvalg, spesielt når man sammenlikner mange virkelige tilfeller

- Et skriv som viser at du kan oversette fra ett språk til et annet.
- En erfaring som kan være nyttig for resten av livet ditt.
- Et bevis på at eldre/mer erfarne fagfolk har godtatt kompetansen din.
- Et tegn på at du tar oversettelse på alvor.

Den skal ikke være ubetydelig eller lett å bestå. Den skal bevise at du er med på elite-laget.

Kandidatvurdering

Hvem skal være dommerne? Må de ha bestått eksamen selv?

- Man kan vurdere sluttresultatet uten å kunne gjøre det selv
- Å ha bestått en autorisasjonsprøve er ikke nødvendigvis nok for å kunne bedømme

Kandidatvurdering: noen tanker

Har de som vi vurderer...

- vært oversettere i mange år, og bare vil få seg et “papir” på det?
- nettopp lært seg det andre språket?
- oversetterpraksis i/fra andre språk?

Ser vi etter

- en solid kunnskap?
- en lovende holdning til språkene?
- nok ferdighet til å brødfø seg med oversettelse, i håp at de blir bedre med årene?

Kandidatvurdering: Hva er oppsettet?

Hjemmeeksamen der de får et oppdrag; om de er gode nok, tar de skoleeksamen semesteret etter med tre typer tekster: administrativ, juridisk, of teknisk.

Situasjonen er relativt sett lik den i arbeidslivet – bortsett fra at de vet at de vurderes, og det betyr at de kanskje prøver hardere.

To forskjellige kriteria for vurdering av en oversettelse

- å følge nøyaktig det som står i kildetekster, for at informasjonen ikke skal gå tapt (*faithfulness*)
- å skrive naturlig i målspråket (*fluency*)

Dette inkluderer også mer kompliserte spørsmål som formalitetsnivå og kulturforskjeller, og også formålet til oversettelsen selv.

Noen eksempler

Oversettelse til norsk, og problemene det byr på

- for å uttrykke seg idiomatisk riktig på norsk må man krydre beskrivelser av bevegelse eller posisjon eller lyd med de riktige måtene (manner)
- for å gi et presist bilde av den tidsmessige informasjonen som portugisiske verb uttrykker, må man tilføye mer på norsk

Hvordan ta disse problemene i betraktning når en evaluerer?

Noen eksempler på referanser til (direkt/indirekt) tale

- *Og dei skriv velformulert og tydeleg, men likevel forsiktig, med ein retorikk som liknar Aristoteles når han i sin kritikk av Platon skriv:* (...) [allmenn tekst 2011 N-P]
Det er ikke feil, men mye mer naturlig å si “sa” på portugisisk – medium er ikke så viktig. Egentlig er det beste her ikke engang å bruke en verb
 - *fazem lembrar a célebre tirada de Aristóteles contra Platão, “ (...)”* (‘dette minner oss om replikken...’)
- Selv om det på portugisisk sto *os jornalistas ouvidos...* [allmenn tekst 2011 P-N]
 - *Journalistene som ble hørt*
 - *De journalistene som ble intervjuet*
 - *De intervjuede journalistene*

Noen eksempler: fremmede institusjoner og praksis

- Comissão da Carteira Profissional de Jornalistas* [allmenn tekst 2011 P-N]:
- godkjennelseskommisjonen for yrkesjournalister
 - Journalistenes pressekortutvalg
 - komiteen for bevis for yrkesutdanning til journalister

Med eller uten fotnoter

Noen eksempler: Teknisk tekst

- Er fagmetaforene brukt likt i de to språkene? ‘Elv’ i logistikk, fra “Logistisk integrering i produksjonskjeden for reker: tilfellet Netuno i Estado de Pernambuco” [teknisk tekst 2012 P-N]

A logística integrada atua em três áreas: a montante, a logística de entrada ou suprimento; (...) e, por último, a jusante a distribuição física dos produtos, (...)

- Er “intertekstualitet” forstått?
Evnen en støtteforbygning har til å stabilisere snødekket reduseres med avstanden fra forbygningene [teknisk tekst N-P 2017]
 - *é reduzida devido à distância* (blir redusert pga avstanden)
 - *é inversamente proporcional*
 - *decrece com a distância*

Vel å merke at X til norsk tekster kan bli valgt med kontroll over vanskeligheter (for man vet hvilke språk man oversetter til, nemlig norsk), men ikke det motsatte... i hvert fall når det gjelder portugisisk. Jeg kunne godt tenke meg å være med i evaluering av norske tekster i N til X-løpet.

Hva skal man gjøre

- når kildeteksten ikke er perfekt?
Dette er veldig vanlig. Ikke alle administrative eller tekniske tekster er skrevet i det beste språket! Skal oversetteren prøve å gjøre teksten klarere når han eller hun skriver? Eller skal uklarhetene bevares? Og hvordan?
- når man har et stort valg av ord? *får* -> *carneiro*, *cordeiro*, *anho*, ...
- når kulturen er så forskjellig at ting må forklares grundig for å unngå misforståelser?

- Vi ser med en gang hva slags kandidat det er. Sloppy, god, detaljorientert, forsiktig, ... og evaluerer dem som de er, men gir også tilbakemelding om de ting som de kan forbedre, og om det som de greide helt fint.
- Vi skulle ikke bare trekke fram de problemene de ikke har greidd å løse, men også rose (eller telle) de gode løsningene de kom på.
- **De to gruppene kunne dels kompensere hverandre.**

Også fordi det er umulig (når man snakker om tekstene fra norsk til andre språk) å finne på tekster som er like vanskelige for alle målspråkene. Ett år kan det skje at teksten for hjemmeeksamen bli mye lettere enn et annet år. Om teksten ikke byr på noe problemer i det hele tatt, blir antallet feil null. Men om det ikke var noen genistrek eller kreativ oversettelse heller, kan vi si at oversetterer er bra nok da?

Til slutt

- Takk for at dere hørte på meg mens jeg delte tankene mine.
- Jeg har lagd en støtteside for folk som kunne være interessert i å ta autorisasjonsprøve i norsk-portugisisk og/eller portugisisk-norsk, selvsagt på portugisisk. Den er ikke ennå godkjent av NHH, men jeg håper den blir det.
- Til våren kommer jeg til å forberede studentene til tilværelsen som oversettere i arbeidslivet som del av et nytt emne (POR2105 i portugisisk BA). Jeg kunne godt tenke meg tips fra andre som har undervist i liknende emner, eller som kunne tenke seg å holde et foredrag rundt dette emnet.